

66. Bananenrecht

mei 2009, vervolg

Men heeft mij verweten dat ik onnodig schamper was over onze bestuursrechter. Ik geef toe, de blaam treft niet zozeer de bestuursrechter zelf, als wel het systeem waarin hij gedoemd is te functioneren. Zodra we in loondienst zijn, worden we allemaal vroeg of laat geconfronteerd met de keuze tussen onze eigen mening en loyaliteit aan de baas. Zo ook de rechter, met de overheid als superbaas.

Zoals bekend danken wij het instituut van de onafhankelijke rechter aan de 18e eeuwse rechtsgeleerde Montesquieu. Daarbij past een kanttekening: voor Montesquieu was de rechter slechts "bouche de la loi", spreekbuis der wet. In bananenrepublieken is het nog steeds nog erger: de rechter is er spreekbuis van de bestuurder van dat moment. Inmiddels heeft de rechtspraak zich in beschaafdere landen als zelfstandige derde poot van het staatsbestel gevestigd doordat het resultaat van rechtspraak - de jurisprudentie - gezag verworven heeft. Rechtspraak is bij uitstek een creatieve bezigheid die daar orde schept waar de wetgever die niet kon voorzien. De bestuursrechter wordt echter van twee zijden klemgezet.

Ten eerste door een regelzuchtige wetgever, die (1a) zoveel mogelijk vantevoren vastlegt, zodat (in het bestuursrecht) de beslissing tot op de stoep van de burger wordt aangestuurd. Gelede normstelling heet dat. Een andere variant van klem 1 (1b dus) zien we als m.n. via Brussel - de beoordelingsvrijheid wordt beknot door limitatief voor te schrijven aan welke belangen getoetst mag worden (bij de MKZ speelde de traumatisering van de boeren geen rol; de mens was geen wettelijk *beschermde belang* (zie nr. 59 in fine); zie ook stelling 18a in *Europese Grondwet* elders op deze site: belang van de bio-industrie prevaleert.). Bovendien (1c) heeft de wetgever middels artikel 120 Grondwet zoals eerder betoogd een belangrijke Grondwettelijke pas afgesneden. Tenslotte (1d) is de bestuursrechtspraak ingericht volgens een systeem van verdeel-en-heers, t.w. in College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB; agrarische sector), Centrale Raad van Beroep (CRvB; uitkeringen) en Raad van State (RvS; ruimtelijke ordening).

Ten tweede wordt de bestuursrechter klemgezet door het bestuur zelf, doordat (2a) de rechter voor zijn benoeming afhankelijk is van de minister, doordat hij (2b) verdacht vaak gerecruteerd wordt uit het ambtelijke apparaat waarover hij mag oordelen, en (2c) doordat hij kwantitatief achtergesteld wordt t.o.v. de aantallen wet- en regelgevers. Over deze tweede serie punten kan ik kort zijn, zie nr. 57. Voor een 8e punt, de marginale toetsing, zie nr. 65. Tegenover dit alles heeft de bestuursrechter als ik het goed zie maar één wapen: een beroep op rechtsbeginselen. Je zou denken, laat hij dat wapen dan ook gebruiken.

Tot zover mijn opsomming. Alleen op punt 1a wil ik nog terugkomen. Het detaillisme dat zoveel mogelijk wil regelen (ter meerdere eer en glorie van een uitdeindend ambtelijk apparaat) gaat zo ver dat iemand in de VS aan de nieuwe president vroeg of hij niet een wet wilde geven tegen mannen met onesthetisch afgezakte broeken. De pers moest er wel om lachen, zo maak je van het recht een bananenschil. Men zag over het hoofd dat Nederland allang zulke bananenwetgeving heeft. Kerndoelen volgens welke kleuters dienen te worden opgevoed. Of het ex cathedra reclame maken voor farmaceutische belangen als het gaat om het voorschrijven van onze gezondheid (*champsix*' belang bij de anti-rookcampagne, het zoetstofmonopolie dat *stevia* laat verbieden "omdat het niet geregistreerd is", het vaccineren tegen baarmoederhalskanker omdat de kansrekening dat voorschrijft). Of het verplichten van (milieuschadelijke) lampen. Of het verwarren van *controle* van het stroomgebruik middels "slimme meters" met *begrip* voor ons milieu. (Men zou ook stroommeters voor in het stopcontact beschikbaar kunnen stellen zodat we zelf kunnen gaan *nadenken*; maar wat minister Van der H. niet kan, zal zij natuurlijk ook niet van ons verlangen.) Of het Europees voorschrijven van de bocht van komkommers en bananen.

Uw columnist, V.L.

N.B. Toen Van der H. nog minister van onderwijs was wilde zij geen particuliere schooltjes toestaan. "Want dat kost te veel." Waarop (25/1/06 in "Nieuwspoort") werd geantwoord: "De ouders betalen dat onderwijs zelf!" Waarop de minister: "Maar ik vind het niet nodig."